

ВИМУШЕНА МІГРАЦІЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА

Олена БУЛАТОВА,
*доктор економічних наук, професор,
перший проректор,
Маріупольський державний університет (м. Київ)*

Олександр ВИШНЯКОВ,
*здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Маріупольський державний університет (м. Київ)*

Питання масової міграції населення не є новим для наукових досліджень, однак її сучасні масштаби та наслідки стали принципово новим викликом для існуючих міграційних режимів, у наслідок чого відбувається трансформація форм управління міграцією, що охоплюють різні рівні. Посилення асиметрій у світовому господарстві, вплинули на збільшення конфліктів та війн у світі, а від так, ще більше актуалізуються дослідження різних аспектів (економічних, демографічних, гуманітарних) вимушеної міграції.

Російсько-українська війна, що почалась у 2014 році із анексії Криму та частини території Донбасу, вплинула на збільшення вимушеної міграції українців. Якщо до 24.02.2022 року міграція населення мала переважно внутрішній характер (кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) становило близько 1,5 млн осіб), то з початком відкритої фази війни кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила **5,9 мільйонів** [1]. За даними Міжнародної організації з міграції на кінець 2022 року в європейських країнах зафіксовано понад 7,8 млн. біженців з України [2].

Подібний характер вимушеного переміщення має не тільки безпрецедентний характер, а й пов'язаний із гуманітарною кризою. Відповідно, уряди країн, яких торкнулась проблема вимушеної міграції (в першу чергу безпосередньо національного уряду України та європейських країн), мають забезпечити не тільки оперативність політичних рішень, а й їх комплексність, оскільки виклики (адміністративні, юридичні, фінансові, інфраструктурні, гуманітарні тощо), з якими стикаються вимушені мігранти в умовах тимчасового переміщення, мають багатовимірний характер.

Українські ВПО є, з одного боку, суб'єктами національної політики (надання соціальних послуг, фінансових виплат, гарантування прав і свобод ВПО в частині медицини, освіти, праці тощо). З іншого боку, українські біженці стають суб'єктами міграційної політики європейських країн. Вимушена європеїзація українських переселенців має потенційно суперечливий характер – з одного боку питання адаптації та інтеграції в європейських країнах, з іншого боку, їх можливе неповернення на батьківщину може стати викликом демографічного потенціалу в Україні. Остання проблема ускладнюється й тим, що значна кількість українських

біженців – це жінки із дітьми, учнівська молодь, науковці. Звідси й потенційні загрози забезпеченню наукового потенціалу України, її інноваційного розвитку та безпеки.

Найбільш гострим наслідком військової агресії РФ стала гуманітарна криза, яка охопила мільйони пересічних українців. Наявна система оперативної гуманітарної допомоги, вкрай потрібної українським ВПО, виявила певні проблеми забезпечення гуманітарної підтримки. Міжнародні організації з надання допомоги, які вже працювали в Україні на початок активної фази війни, виявили недостатню готовність та неефективне планування. До подолання гуманітарної кризи в Україні сьогодні залучені Європейський механізм цивільного захисту (EUCPM), Координаційний центр запобігання катастрофам при НАТО (EADRCC), Управління з координації гуманітарних питань ООН (OCHA), WFP (Глобальна продовольча програма), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Агентство ООН у справах Біженців (UNHCR), Фонд з питань народонаселення (UNFPA), Програма розвитку ООН (UNDP), Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC), Всесвітня організація здоров'я (WHO), Агентство з міжнародного розвитку США (USAID), Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (EUAM) та багато інших механізмів. Багато із цих інституцій мають попередній досвід роботи надання гуманітарної допомоги як на національному, так і на міжнародному рівнях. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань надання гуманітарної допомоги виступає Міністерство соціальної політики (ст.4). Мінсоцполітики здійснює визнання гуманітарною допомогою відповідних вантажів, робіт, послуг, контролює її розподіл та цільове використання, веде Єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги.

Незважаючи на залучення значних сум грошей, міжнародні організації, не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Все це актуалізує проведення критичного аналізу наявної системи підтримки населення та розробки рекомендацій щодо формування багаторівневої системи гуманітарної допомоги. Розробка практичних рекомендацій з удосконалення національної системи управління вимушеною міграцією сприятиме підвищенню рівня стійкості економічної системи України, розвитку демографічного потенціалу для забезпечення достатнього рівня безпеки країни.

Список джерел

1. International Organization For Migration, Ukraine Returns Report, 12 pages (25 November – 5 December, 2022).
2. International Organization For Migration, Ukraine Crisis 2022-2023: 1 Year Of Response, 38 pages (2023).